

Wyrok z dnia 5 maja 2005 r.

II UK 215/04

Przepis art. 32 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), dodany od dnia 1 lipca 2004 r. ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264), nie ma zastosowania do oceny nabycia przed tą datą prawa do emerytury na podstawie art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN Krystyna Bednarczyk, Zbigniew Myszka (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 maja 2005 r. sprawy z wniosku Tadeusza Z. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w P. o emeryturę nauczycielską, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 17 maja 2004 r. [...]

o d d a l i ł kasację i zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w P. na rzecz ubezpieczonego Tadeusza Z. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 17 maja 2004 r. zmienił zaskarżony przez ubezpieczonego Tadeusza Z. wyrok Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 24 marca 2003 r. oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w P. z dnia 3 września 2002 r. i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury nauczycielskiej od dnia 1 września 2002 r. W sprawie tej ustalono, że w dniu 31 lipca 2002 r. ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie mu emerytury, dołą-

czając świadectwo pracy potwierdzające, że w okresie od dnia 1 września 1982 r. do dnia 31 sierpnia 2001 r. był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku nauczyciela praktycznej nauki zawodu. Organ rentowy ustalił, że w okresie tego zatrudnienia ubezpieczony pobierał wynagrodzenie w związku z korzystaniem ze zwolnienia lekarskiego, a ponadto z przedłożonego świadectwa pracy wynika, że w okresie od dnia 1 września 2001 r. do dnia 31 sierpnia 2002 r. przebywał na urlopie dla poratowania zdrowia. Po odliczeniu tych okresów faktycznego niewykonywania pracy organ rentowy odmówił ubezpieczonemu przyznania prawa do emerytury nauczycielskiej.

Pogląd ten podzielił Sąd pierwszej instancji, uznając, że ustanawiając wymaganie 20 letniego okresu pracy w szczególnych warunkach ustawodawca miał na myśli przede wszystkim okres faktycznego wykonywania pracy na stanowisku nauczyciela. Świadczy o tym rozwiązanie przyjęte w Karcie Nauczyciela w przedmiocie ustalania stażu zawodowego nauczyciela ubiegającego się o wyższy stopień awansu zawodowego. Staż taki przerywają przypadki nieobecności nauczyciela w pracy powodu czasowej niezdolności do pracy wskutek choroby, zwolnienia z obowiązku świadczenia pracy oraz urlopów innych niż wypoczynkowy, trwających dłużej niż 3 miesiące (art. 9d ust. 3 Karty Nauczyciela). W konsekwencji do nauczycielskiego zatrudnienia wymaganego do przyznania prawa do emerytury nauczycielskiej nie można zaliczyć okresów pobierania „zasiłków chorobowych”, jak i okresu przebywania na urlopie zdrowotnym.

Stanowiska tego nie podzielił Sąd Apelacyjny, który w uwzględnieniu apelacji ubezpieczonego przyznał mu prawo do emerytury nauczycielskiej, uwzględniając wymowę uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03 (OSNP 2004 nr 5, poz. 87), która stanowi o zaliczaniu okresów pobierania zasiłków chorobowych, a także okresów urlopów dla poratowania zdrowia jako okresów zatrudnienia nauczycielskiego, w których nauczyciel zachowuje status osoby wykonującej pracę w szczególnych warunkach. Zaliczenie ubezpieczonemu okresów niezdolności do pracy, za które pobrał „wynagrodzenie chorobowe”, a także okresu urlopu dla poratowania zdrowia, sprawiło, że ubezpieczony legitymuje się wymaganym stażem zatrudnienia nauczycielskiego koniecznym dla przyznania mu prawa do emerytury nauczycielskiej do dnia 1 września 2002 r. Podjęcie po tej dacie zatrudnienia na zmienionych warunkach nie stanowiło przeszkody do przyznania świadczenia emerytalnego, ponieważ ubezpieczony zmierzał do realizacji swych upraw-

nień emerytalnych i nie miał gwarancji, czy spełnił ustawowe warunki już we wrześniu 2002 r.

W kasacji organ rentowy zarzucił błędną wykładnię art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela wskutek przyjęcia, że „pojęcie ‘wykonywania pracy’ jest tożsame z ‘niewykonywaniem pracy’ z powodu pobierania zasiłku chorobowego i przebywania na urlopie dla poratowania zdrowia, a tym samym że okresy te podlegają zaliczeniu do wymaganego wskazaną normą dwudziestoletniego okresu pracy w szczególnych warunkach”. Na tej podstawie skarżący wniósł o „uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości”. W sprawie zachodzi potrzeba ponownej wykładni art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela, który budził rozbieżności w orzecznictwie sądowym, a ponadto w aktualnym stanie prawnym mocą art. 1 pkt 16 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264), do art. 32 ustawy o emeryturach i rentach został dodany ust. 1a, który stanowi, że przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, a także okresów, w których z mocy przepisów szczególnych pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresów urlopu wypoczynkowego. Norma ta podważa odmienną wykładnię art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela dokonaną przez Sąd Apelacyjny, która prowadzi do podziału ubezpieczonych na tych, którym zaliczono okresy pobierania zasiłków i urlopów dla poratowania zdrowia do okresów uprawniających do emerytur oraz tych, którzy po wejściu w życie dokonanej zmiany normatywnej, będą pozbawieni tej zaliczalności. Uzasadnienie projektu wprowadzonej zmiany legislacyjnej także nie wyjaśnia, czy celem dodania ust. 1a do art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS było wprowadzenie nowych zasad, czy też odejście od wykładni dopuszczającej zaliczanie okresów niewykonywania pracy do nauczycielskiego zatrudnienia w szczególnym charakterze.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja nie jest uzasadniona. Stwierdzenie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego odbywa się według stanu prawnego obowiązującego na ogół w dniu wydania decyzji przez organ ubezpieczeń społecznych, która w rozpoznawanej

sprawie została wydana 3 września 2002 r. Już z tej przyczyny przy ustalaniu prawa do nauczycielskiej emerytury, przysługującej ubezpieczonemu od dnia 1 września 2002 r., wyłączone było rozważanie oddziaływania zmiany normatywnej wynikającej z dodania ust. 1a do art. 32 ustawy o emeryturach i rentach, z mocą obowiązującą od dnia 1 lipca 2004 r., na interpretację wykonywania pracy przez nauczyciela w szczególnym charakterze w ujęciu art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela. Oznacza to, że dodany do art. 32 ustęp 1a ustawy o emeryturach i rentach, którego nie było w stanie prawnym obowiązującym w dacie ustalania uprawnień emerytalnych ubezpieczonego, nie mógł normatywnie oddziaływać na rozstrzygnięcie o jego prawie do emerytury nauczycielskiej. Oczywiście pogwałcenie kardynalnej zasady niedziałania prawa wstecz (*lex retro non agit*) stanowiłoby przeciwne rozumienie nowości normatywnej określonej w art. 32 ust. 1a, który zawiera jakościową zmianę obowiązującą dopiero od dnia 1 lipca 2004 r., że przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyłącza się okresy faktycznego niewykonywania tej pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz okresy, w których z mocy szczególnych przepisów prawa pracownik był zwolniony z pracy, z wyjątkiem okresów urlopu wypoczynkowego. Ocena wpływu tej nowej regulacji normatywnej, (której nie można przypisać wstecznego interpretacyjnego oddziaływania na wcześniejsze prawne pojmowanie nauczycielskiego stażu pracy), na ewentualnie odmienną kwalifikację okresów faktycznego niewykonywania pracy w szczególnych warunkach w okresie trwania zatrudnienia nauczycielskiego dla celów ustalenia prawa do nauczycielskiej emerytury będzie możliwa i konieczna dopiero przy orzekaniu w kwestii nauczycielskich emerytur przysługujących po dniu jej wejścia w życie (tj. sygnalizowanej zmiany normatywnej).

W konsekwencji powyższego skład orzekający Sądu Najwyższego nie podzielił twierdzenia kasacji, jakoby w kwestii interpretacji art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela występowały jakiegokolwiek rozbieżności w orzecznictwie sądowym, oraz podtrzymał utrwalone w judykaturze rozumienie okresu zatrudnienia dla celów ustalenia prawa do emerytury nauczycielskiej, które wymaga 30 letniego ogólnego stażu zatrudnienia, w tym co najmniej 20 lat wykonywania pracy na stanowisku nauczyciela (art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela), ustawowo zaliczanego do pracowników wykonujących pracę w szczególnym charakterze (art. 86 tej Karty), wskazujące, że do okresu 20 lat pracy nauczycielskiej wlicza się okresy nieobecności w pracy spowodowane okreso-

wą niezdolnością do pracy, urlopem macierzyńskim oraz urlopem dla poratowania zdrowia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2002 r., II UKN 337/01, OSNP 2004 nr 1, poz. 8 i z dnia 30 lipca 2003 r., II UK 323/02, OSNP 2004 nr 11, poz. 197, a także uchwałę z dnia 27 listopada 2003 r., III UZP 10/03, OSNP 2004 nr 5, poz. 87). W powołanych judykatach Sąd Najwyższy zawarł wszechstronną i trafną argumentację, która wykluczała jako niedopuszczalną wykładnię rozszerzającą - bo bezpodstawnie wyłączającą z okresów nauczycielskiego zatrudnienia w szczególnych warunkach - okresy faktycznego niewykonywania tej pracy wskutek niezdolności do pracy lub korzystania z urlopów macierzyńskich lub urlopów dla poratowania zdrowia, które konstrukcyjnie stanowią przecież okresy pozostawania w zatrudnieniu nauczycielskim (art. 22 k.p.), a ponadto są ustawowo kwalifikowane jako okresy pracy nauczyciela zaliczanego do pracowników wykonujących pracę w szczególnym charakterze (art. 86 ust. 1 Karty Nauczyciela). Trzeba zatem podkreślić, że dopuszczalność różnego traktowania tych samych okresów realizowanego stosunku pracy, będących niekwestionowanymi okresami pozostawania w zatrudnieniu, w porównaniu do stosunków ubezpieczenia społecznego, gdzie przy ustalaniu uprawnień bywa uwzględniany aspekt faktycznego niewykonywania pracy w ustawowo uregulowanych stanach prawnych (okresy niezdolności do pracy wskutek choroby lub okresy korzystania ze zwolnienia od świadczenia pracy na mocy przepisów szczególnych), powinna wynikać z jednoznacznej, wyraźnej, niedyskryminacyjnej i zgodnej z Konstytucją podstawy prawnej.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy oddalił niemającą usprawiedliwionych podstaw kasację.

=====